

Tyskland i fokus Deutschland im Brennpunkt

Pågående forskning / Aktuelle Arbeiten

Denna forskningskatalog redovisar Tysklandsrelaterad forskning vid Södertörns högskola. Den är det första steget i en regelbunden kartläggning av pågående/planerad svensk forskning, främst inom samhällsvetenskap och humaniora, om Tyskland i Sverige och om de tysk-svenska relationerna.

Katalogen är den första publikationen i den nya serien Schwedische Perspektiven. Schriften des Zentrums für Deutschlandstudien. Redaktörer för serien är Centrumets föreståndare, docent Mai-Brith Schartau, och biträdande föreståndare, professor emeritus Helmut Müssener.

Tyskland i fokus Deutschland im Brennpunkt

Pågående forskning / Aktuelle Arbeiten

Mai-Brith Schartau & Helmut Müssener (red.)

TYSKLAND
I FOKUS

DEUTSCHLAND
IM BRENNPUNKT

Pågående forskning

Aktuelle Arbeiten

**Centrum för Tysklandsstudier
Södertörns högskola**

**Zentrum für Deutschlandstudien
Hochschule Södertörn**

2003

Innehållsförteckning/ Inhalt

Förord/Vorwort		7
Almgren, Birgitta	Bilder im Kontrast. Interkulturelle Prozesse Schweden/Deutschland im Schatten des Nazismus 1933-1945	11
Borg, Erik	Economic integration in Northern Europe- Constructive interaction in the wake of an EU enlargement	13
Bron, Michal	Adult Education and Democratic Citizenship. Experiences from “old” and “new” democracies	14
Bron, Michal	Pitfalls in Comparative Adult Education	15
Brylla, Charlotta	Nationalistiska slagord på export? Om ett eventuellt tyskt inflytande på det Svenska språket 1933-45	16
Frisch, Christine	Nutida svenska författarinnor i tysk översättning. En receptionestetisk idéanalys	18
Garberding, Petra	En balansakt? - Den svenska tonsättaren Kurt Atterberg och Tyskland 1925-1950	20
Gaunt, David	Project. Religious and Ethnic Tolerance in East Central Europe 17 th and 18 th centuries	21
Geschwind, Lars	Kronan och den splittrade staden 1600-1800	22
Gratzer, Karl	Business Failure, Bankruptcy and Entrepreneurship in an International Perspective	23
Hurd, Madeleine	Sub-Project Media Cultures and the Construction of Nationality, Gender and Citizenship	25

Södertörns högskola
S-141 89 Huddinge
2003

Research Reports 2003:3
ISSN 1403-5111

Schwedische Perspektiven. Schriften des Zentrums für
Deutschlandstudien 1
ISSN 1651-8209
ISBN 91-974662-0-4

© Centrum för Tysklandsstudier/Zentrum für Deutschlandstudien

Publicerad med stöd från Östersjöstiftelsen

Johansson, Karl Magnus	Den svenska högerns internationella förebilder – Tyskland som impulsland	27	Schartau, Mai-Brith	Welfare pluralism in Old Age Care in Germany, Sweden and Britain	45
Kirsch, Frank-Michael	Schwedische Deutschlehrbücher in den 30er und 40er Jahren	29	Stadin, Kekke	Staten, kyrkan och konstruktionen av genus i 1600-talets svenska Östersjövälde	47
Knudsen, Olav F	Power Disparity, Identity and Cooperative Security: The Baltic Sea Region in Comparative Perspective	31	Wischmann, Antje	”Die neue Frau im Verhältnis zur gesellschaftlichen und literaturästhetischen Modernisierung 1920-40”	48
Lilja, Sven	Projektet ”Folk, städer, stater – Statsbildning och resurstillväxt i östersjöområdet ca 1500-1800	33	Östberg, Kjell Demker, Marie	En intellektuell socialdemokrati? Nätverk och inflytande 1960-1990	50
Lorendahl, Bengt	Re-integrating the Baltic Sea Region: Projects and Prospects in the light of History	35	Index		
			- Schwedisch		53
Molin, Karl	Östen Undén och frågan om Tysklands enande	37	- Deutsch		59
Müssener, Helmut	Schwedische Pläne zur ’Umerziehung’ und Neugestaltung Deutschlands nach Kriegsende	38	- English		64
Mäkinen, Ilkka Henrik	Transitionsproblematik i f.d. DDR – självmordsproblematiken i Sachsen	39			
Naeve-Bucher, Ursula	Den nya kvinnan – frigörelse genom dansen	40			
Olsson, Tom	”En ärorik revolution. Berlinmurens fall i internationell press” i <i>jag har sett framtiden och den fungerar inte</i>	41			
Ruin, Hans	Traditionen som utopi – den kontinentala Filosofin och det grekiska ursprunget	42			
Sandberg, Robert	Städer och statsbildning i det svenska Östersjöväldet under 1500- och 1600-talen	43			

FÖRORD

Centrum för Tysklandsstudier grundades vid Södertörns högskola våren 2002. Inom centrumet ska forskning bedrivas om Tyskland i vid bemärkelse och om förbindelserna mellan Tyskland och Sverige. Målet är att skapa en mångvetenskaplig forskningsmiljö där alla som är involverade i forskning om Tyskland och om tysk-svenska förbindelser vid Södertörns högskola och andra lärosäten kan få vetenskaplig stimulans, rådgivning och service. Ett av många sätt att främja dessa mål är att regelbundet kartlägga all pågående forskning om Tyskland i Sverige och om de tysk-svenska relationerna, både i Sverige och i Tyskland, främst inom samhällsvetenskap och humaniora, och att publicera dessa kartläggningar. En dylik kartläggning har aldrig tidigare gjorts. Denna forskningskatalog, där endast forskning vid Södertörns högskola presenteras, utgör det första resultatet av denna verksamhet.

Södertörns högskola har sedan grundandet 1996 haft en stark Östersjöprofil. Merparten av den forskning som bedrivs vid högskolan har en inriktning mot Östersjöområdet. Tyskland är inte bara vårt södra grannland utan också en ur många aspekter intressant och viktig nation vid Östersjön. Den tyska ekonomin och politiken är betydelsefull för agerandet i de andra Östersjöstaterna. Den tyska kulturen har under århundraden haft ett stort inflytande på våra liv och inom vissa discipliner, såsom filosofi och sociologi, är kopplingen till den tyska traditionen av stor omfattning. Dessa influenser återspeglas i det stora vetenskapliga intresset för diverse tyska företeelser.

Ett annat viktigt kännetecken för verksamheten vid Södertörns högskola är dess mångvetenskapliga prägel. I undervisningen belyses företeelser ur olika synvinklar med hjälp av kunskaper från skilda discipliner. Studenterna får en bättre och mer heltäckande bild av verkligheten och kan lättare ta ställning till nya och komplexa frågeställningar i samhälls- och arbetslivet. Samma sak gäller forskningen. Forskare från olika ämnen går ihop och bildar projektgrupper för att tillsammans kunna ge mer utförliga svar på dagens och morgondagens komplicerade frågor.

För närvarande pågår tjugosju projekt med Tysklandsanknytning vid Södertörns högskola representerande forskare från elva olika discipliner. Merparten av projekten utgör forskning på post doc nivå men även doktorsavhandlingar ingår i verksamheten. En del av

projekten inriktar sig endast på Tyskland medan andra jämför Tyskland och någon/några andra länder inom ett specifikt problemområde och åter andra behandlar relationen mellan Tyskland och andra stater.

I katalogen är projekten ordnade alfabetiskt efter forskarnas namn. Varje författare har gjort en kort beskrivning av sitt projekt och valt vilket språk projektet ska presenteras på. Publikationerna inom projektet har mestadels gjorts på detta språk. Vidare ingår uppgifter om författarens hemvist och e-postadress.

I slutet av katalogen finns en lista över sökord på tre språk; svenska, tyska och engelska, med hänvisningar till de olika projekten.

No. 2 av katalogen som planeras att utkomma i slutet av år 2003 skall innehålla uppgifter om forskningsprojekt även vid andra högskolor och universitet i Sverige; dessutom skall katalogen läggas ut på nätet.

Södertörn den 1 februari 2003

Mai-Brith Schartau

Helmut Müssener

Vorwort

Am Zentrum für Deutschlandstudien, das im Frühjahr 2002 an der Hochschule Södertörn gegründet wurde, soll Forschung über Deutschland im weitesten Sinn des Wortes und die deutsch-schwedischen Verbindungen betrieben werden. Ziel der geplanten Arbeit ist es, ein multidisziplinäres Forschungsmilieu zu schaffen, in dem alle, die an der Hochschule Södertörn sowie anderen Universitäten und Hochschulen an diesbezüglicher Forschung beteiligt oder auch nur interessiert sind, wissenschaftliche Anregung, Rat und auch praktische Hilfestellung Art finden können.

Eine regelmäßige Bestandsaufnahme der derzeitigen Forschung zu Deutschland in Schweden und zu den deutsch-schwedischen Verbindungen sowohl in Deutschland als auch in Schweden, in erster Linie in den Gesellschafts- und Geisteswissenschaften, sowie ihre Veröffentlichung ist eine der Möglichkeiten, dieses Ziel zu verwirklichen. Eine solche Bestandsaufnahme ist bisher noch nicht vorgenommen wurde. Dieser Katalog, der zunächst nur die Forschung vorstellt, die an der Hochschule Södertörn betrieben wird, ist ein erstes Ergebnis dieser Tätigkeit.

Seit ihrer Gründung im Jahre 1996 hat die Hochschule Södertörn ein markantes Ostseeprofil. Der größte Teil der Forschung, die an der Hochschule betrieben wird, ist auf die Ostseeregion hin ausgerichtet. Deutschland ist nicht nur das südliche Nachbarland Schwedens, sondern auch eine in vieler Hinsicht interessante und wichtige Nation im Ostseeraum. Deutsche Wirtschaft und deutsche Politik sind für das Handeln der anderen Ostseestaaten bedeutungsvoll. Durch die Jahrhunderte hindurch hat die deutsche Kultur großen Einfluß auf die schwedische ausgeübt, und in einer Reihe von wissenschaftlichen Disziplinen wie Philosophie und Soziologie, Archäologie und Musikwissenschaft ist die Verbindung zu deutscher Tradition umfangreich. Dieser Einfluß spiegelt sich in dem großen wissenschaftlichen Interesse für die verschiedensten deutschen Gegebenheiten wider.

Ein weiteres wichtiges Kennzeichen der Hochschule Södertörn ist ihr multidisziplinärer Charakter. In der Lehre wird dieser mit Hilfe der wissenschaftlichen Ergebnisse unterschiedlicher Fachrichtungen erreicht. Studentinnen und Studenten erhalten so ein besseres und umfassenderes Bild der Wirklichkeit und können somit leichter Stel-

lung zu neuen und komplizierten Fragestellungen im Bereich von Gesellschaft und Arbeitsleben beziehen. Diese Zusammenarbeit über die Grenzen des eigenen Faches hinaus gilt auch für die Forschung. Wissenschaftler und Wissenschaftlerinnen aus verschiedenen Fächern bilden zusammen Projektgruppen, um ausführlichere Antworten auf komplizierte Fragen des Heute und Morgen zu geben.

Zur Zeit laufen an der Hochschule Södertörn siebenundzwanzig Projekte, die sich in der ein oder anderen Weise mit Deutschland auseinandersetzen; an ihnen sind siebenundzwanzig Wissenschaftlerinnen und Wissenschaftlern aus elf Fächern beteiligt. Der größte Teil dieser Forschung spielt sich auf Post.Doc.-Niveau ab, aber auch geplante Dissertationen wurden einbezogen. Einige der Projekte betreffen ausschließlich Deutschland, andere vergleichen im Rahmen eines bestimmten Problembereichs Deutschland mit einem anderen Land oder anderen Ländern und wieder andere behandeln die Beziehungen zwischen Deutschland und anderen Staaten.

Die Projekte werden im Katalog in alphabetischer Reihenfolge unter dem Namen des Wissenschaftlers bzw. der Wissenschaftlerin vorgestellt, der oder die sie verantwortet. Jeder und jede von ihnen beschreiben ihr Projekt mehr oder weniger ausführlich und entscheiden selbst, welche Sprache er oder sie benutzen möchte. Auch die Arbeiten, die bereits im Rahmen dieses Projektes entstanden sind, wurden im allgemeinen in dieser Sprache veröffentlicht. Desweiteren werden jeweils Titel, Fach und E-Postadresse angegeben.

Am Ende des Katalogs findet sich ein Schlagwortregister in drei Sprachen, nämlich Schwedisch, Deutsch und Englisch, mit dessen Hilfe die verschiedenen Projekte aufgeschlüsselt wurden.

Es ist geplant, eine zweite Folge des Katalogs, der auch Angaben zu Forschungsprojekten an anderen Hochschulen und Universitäten Schwedens umfassen soll, Ende des Jahres 2002 herauszubringen, und es ist ferner beabsichtigt, diesen Katalog auch on-line zugänglich zu machen.

Stockholm, den 1. Februar 2003

Mai-Brith Schartau

Helmut Müssener

Almgren, Birgitta

Universitetslektor

Tyska/Lingvistik

SH

Mail: birgitta.almgren@sh.se

Bilder im Kontrast. Interkulturelle Prozesse Schweden/Deutschland im Schatten des Nazismus 1933-1945

Denna undersökning ansluter till min tidigare forskning om germanistik och nazism. I den nya studien analyseras svensk-tyska kulturförbindelser. Hur manifesteras motsättningar mellan humanism och nazism i texter 1933-1945? Vilken funktion fick exempelvis Östersjötanken och rasbiologiska föreställningar i svensk/tysk diskurs under denna tid? Vilka verkningar fick den nazistiska kulturpropagandans diskursiva tekniker i Sverige?

I tyska arkiv finns ett rikt, av forskningen hittills nästan helt obeaktat källmaterial som rör Sverige. Efter att germanistiken fått en strategisk nyckelroll i den nazistiska kulturpolitiken ställdes organisationer som Deutsche Akademie och Deutscher Akademischer Austauschdienst, DAAD under den nazistiska statens kontroll. Germanister sändes ut i nazistisk tjänst som agenter med ideologiskt uppdrag att mentalt erövra Europa. De ålades att regelbundet sända rapporter till Auswärtiges Amt i Berlin. Särskilt uppmärksammades i dessa rapporter inställningen vid svenska skolor, högskolor och universitet till det "nya" Tyskland. För min monografi *Illusion und Wirklichkeit: Individuelle und kollektive Denkmuster in nationalsozialistischer Kulturpolitik* (2001) har endast en liten del av det stora material hunnit användas. Viktigt källmaterial finns också i svenska universitetsarkiv. Eftersom nationalsocialismen införlivade traditionella begrepp som exempelvis *Deutschtum*, *Gemeinschaft* och *Volk* och försåg dem med nya semantiska komponenter kan en semantisk kamp om den rätta betydelsen iaktas. Därför kan en textanalys inte enbart registrera begrepp och slagord som ingår i nationalsocialistiskt språkbruk utan den måste relateras till den makrosemantiska kontexten.

Avsikten är att som test även göra en mindre jämförande delstudie av samma tematik under en senare period, under DDR-diktaturen, när germanistiken återigen fick ett ideologiskt uppdrag av en diktatorisk regim.

För att analysera tankemönster och strömningar i svenskt/tyskt kulturklimat används en lingvistiskt grundad diskursanalys som fokuserar tre dimensioner: *innehåll, argumentationsmönster* och *språkliga tekniker och realiseringsformer*.

Borg, Erik

Universitetslektor

Företagsekonomi

SH

Mail: erik.borg@sh.se

Economic Integration in Northern Europe- Constructive interaction in the wake of an EU enlargement

The enlargement of the European Union to include former Eastern Germany and raised an interest in the wider implications of greater economic integration in Europe. In the research presented here, it is maintained that the removal of obstacles to internationalization in the European Union is only one of the sources of change in the European market. The globalization that is taking place in a new European context is associated with economic activities, in view of an enlargement of the European market. New market actors in Europe are viable sources of Globalization. Concrete actions which are understood as increasing the commitment to business in Europe is a meaningful context in which to speak of an awareness of a larger European market without frontiers.

The empirical research on enterprises in Sweden and Germany in this research is primarily based exhibits little evidence of consequences of the removal of trade barriers. Issues pertaining to European business are almost entirely discussed in association with business activities conducted in the European market. Enterprises in former Communist Countries should not be perceived as objects responding to functional changes in the market. An Enlargement of the European union can in this research be interpreted in relation to economic activities.

Bron, Michal

Bibliotekarie

Pedagogik

SH

Mail: michal.bron@sh.se

Adult Education and Democratic Citizenship. Experiences from "old" and "new" democracies

Active democratic citizenship and civil society are concepts, which find an increased interest both within academia as well as in public life. One important factor for this interest can be seen in the political changes within Europe in. The fact that democratic citizenship led to a mostly non-violent revolution and that the concept of civil society became a key factor in constructing democratic structures in Central European countries brought these two concepts into the foreground.

Nevertheless, empirically as well as conceptually, there are good grounds for rethinking active citizenship. Survey data as well as the evidence of political behavior have shown, in one country after another, in the old democracies as well as new ones, that active citizens are thin on the ground. In a number of nations, non-voters now constitute the largest proportion of the electorate. David Blunkett, when he was British education minister, famously lamented that more people had voted during the Big Brother television show than had participated in the latest European election.

Europe is experiencing the consequences of communism's collapse, the rise of globalising tendencies, the creation of supranational political institutions and trends towards electoral disengagement and volatility. As individuals and communities seek to mobilize to represent and advance their own interests in these new and challenging circumstances, it is timely to reflect on the long-standing connection between adult education and active citizenship.

Bron, Michal

Bibliotekarie

Pedagogik

SH

Mail: michal.bron@sh.se

Pitfalls in Comparative Adult Education

Comparison is, and should be, considered as a specific kind of intellectual activity. Comparative study is such when it is focused on analyzing and interpreting cultural, social, political etc. phenomena in two or more communities, societies, or countries. Social scientists cannot design and run experiments to steer and manipulate social phenomena and to observe the results of them. But what researchers can do is to describe and classify, to organize and explain the diverse combinations of events, which were observed in different societies.

Carrying out comparative research requires a broad knowledge and a number of abilities. A researcher has to cope with various materials, have a good command of foreign language(s), use different techniques of information gathering, and be able to implement a number of analytical methods. All these ought to be anchored in particular socio-cultural settings.

The objective of comparative (adult) education research is to draw the different and sometimes disparate threads of the country-specific experiences together. To do so, researcher(s) must reflect the great variety of history, culture, size, age, and geographical location of the countries included in a given study.

This project seeks to chart some important trends in comparative adult education research of approximately last two decades. It covers seven determined pitfalls.

- Comparing incomparable
- Bias/dogmatism
- Sophisticated superficiality
- Compartmentalization
- Descriptions
- Generosity
- "Motor way"

Brylla, Charlotta

Doktorand

Tyska/Lingvistik

SH

Mail: charlotta.brylla@sh.se

Nationalsocialistiska slagord på export? Om ett eventuellt tyskt inflytande på det svenska språket 1933–45

Det tyska språket utövade under flera sekel ett mycket omfattande inflytande på svenskan, men i och med andra världskriget avtog denna påverkan drastiskt. Det så högt aktade "Sprache der Dichter und Denker" (diktarnas och tänkarnas språk) degraderades som bekant till "die Sprache der Richter und Henker" (domarnas och bödlarnas språk). Betyder det att man inte kan påvisa några språkliga influenser alls från tyskan mellan 1933 och 1945? Syftet med mitt delprojekt är att undersöka om nationalsocialismens slagord överfördes till svenskt offentligt språkbruk, och om så är fallet vilka konsekvenser detta haft för vårt ordförråd. Min hypotes är att ideologiska slagord av den här typen kan transporteras vidare och på ett oreflekterat sätt fortsätta att användas av språkbrukare som inte sympatiserar med den regim som skapat slagorden. Inlåning kan naturligtvis ske på samma omedvetna sätt.

En ytterligare hypotes är att nationalsocialismens slagord är betydligt mer stigmatiserade i tyskan än i svenskan. Som ett exempel kan nämnas hur omöjligt och smaklöst det vore att använda sig av begreppet "die Endlösung" i tyskan, medan motsvarigheten "den slutgiltiga lösningen" kan förekomma i svenska tidningstexter i helt andra sammanhang (se t ex SvD 970615).

Det nationalsocialistiska ordförrådet finns bl. a kartlagt i form av en alfabetisk ordbok (Schmitz-Berning 1998) och Victor Klemperers essäistiska framställning om Lingua Tertii Imperii (1947). Delprojektet kommer att i Bernings och Klemperers material fokusera på de lexem som genomgått en semantisk förskjutning och med utgångspunkt i tidningstexter och offentliga handlingar (t ex riksdagsprotokoll) undersöka huruvida denna betydelseförändring avspeglats i det offentliga

språkbruket i Sverige 1933–1945. För att pröva hypotesen att betydelseförändringar kan transporteras vidare under en lång tid genom ett oreflekterat språkbruk ska ovannämnda slagord även granskas ur ett nutida perspektiv. Genom Språkdatas och IDS (Mannheim) konkordanser är det möjligt att se hur de aktuella orden används idag.

Frisch, Christine

Universitetslektor

Tyska/Litteraturvetenskap

SH

Mail: christine.frisch@sh.se

Nutida svenska författarinnor i tysk översättning. En receptionestetisk idéanalys

På den tyska litteraturmarknaden har under de senaste åren en oväntad tendens kunnat konstateras: den svenska skönlitteraturen, först och främst representerad genom kvinnliga författare har fått ett starkt uppsving i Tyskland. Inte bara Marianne Fredriksson har med olika verk i månader dominerat de tyska bästsäljarlistorna. I hennes kölvatten följde en rad andra namn så som t.ex. Liza Marklund, Majgull Axelsson, Kerstin Thorvall, Karin Alvtogen, Eva Karin Palm.

Att ett litet land som Sverige med en motsvarande litteraturproduktion lyckats med att ta plats på den tyska bokmarknaden medan strömmen i andra riktningen ter sig förhållandevis tunn är ett fenomen värt en närmare belysning. Detta ska ske med ett receptionestetiskt angreppssätt. Utgångsmaterialet är huvudsakligen recensioner som avser att annonsera och marknadsföra de svenska författarinnorna i Tyskland.

Undersökningens mål är att uppdaga, vilka strategier som väljs och vilka bilder och konstruktioner om Sverige, det svenska samhället, men först och främst könsroller som knyts an till. Finns det kanske fortfarande samma myt om den svenska kvinnan som den mest frigjorda i världen som utnyttjas här eller erbjuds litterära ämnen och nischer som den tyska litteraturmarknaden saknar? Dessutom är analysens syfte att undersöka om en genusspecifik vinkling kan skalas fram i sättet att skriva om den här litteraturen.

I min studie om 90-talets kvinnliga populärlitteratur i Tyskland och Sverige (publiceras inom kort) var ett av resultaten att könskonstruktionerna ter sig ganska olika i båda länderna. Det visade sig att könsrollerna har genomgått en starkare uppmjukning och upp-

lösning i Sverige än i Tyskland. I den svenska litteraturen finns det en tendens till starka, centrerade kvinnor och svaga, marginaliserade män. Dessutom lägger den undersökta svenska litteraturen ofta större vikt på psykiska beteendemönster och emotionella strukturer vilket kännetecknar en skrivstil som delvis starkt påminner om 70-talets bekännelselitteratur. Har denna bakgrund en betydelse för den stora populariteten i Tyskland?

Den här undersökningen ska knyta an till min föregående och i en komparativ studie belysa ytterligare en viktig fråga inom kvinnlig nutidslitteratur.

Garberding, Petra

Doktorand

Etnologi/Tyska

SH

Mail: petra.garberding@sh.se

En balansakt? – Den svenska tonsättaren Kurt Atterberg och Tyskland 1925-1950

Den svenska tonsättaren *Kurt Atterberg* (1887-1974) var inte bara komponist, utan även ledande i olika nationella och internationella tonsättarorganisationer. Han byggde upp ett stort nätverk med svenska och utländska musikpersoner. Sina största framgångar firade han i Tyskland, särskilt under 1920- och 30-talet. På grund av sina intensiva kontakter med tyskar före och under andra världskriget anklagades han efter kriget för att ha varit nazist, men frikändes efter en undersökning av Kungliga Musikaliska Akademin i Stockholm.

I min avhandling med arbetstiteln ”En balansakt? – Kurt Atterberg och Tyskland 1925-1950” vill jag utgå från Kungliga Musikaliska Akademiens undersökning och deras uttalande om Atterbergs nazist-anklagelser. Jag vill studera, hur undersökningen genomfördes och varifrån anklagelserna kom, hur och varför de uppstod. Hur såg debatten om Atterberg ut i medierna? Vad säger den om ”tidsandan” och diskussionen kring nazismen i Sverige under åren efter kriget? Anklagelserna mot Atterberg leder till hans arbete i Tyskland före och under kriget som jag också vill undersöka. Vilka personer och organisationer samarbetade Atterberg med och varför? Vilka funktioner tyckte Atterberg själv att han hade? Vilka funktioner ansåg tyska kulturpersoner att Atterberg fyllde i Tyskland? Hur såg receptionen av Atterbergs person och hans verk ut i tyska medier?

Med hjälp av en kritisk diskursanalys ska studeras, vilken funktion man tillskrev musiken i kulturpolitiken, och hur man resonerade kring begrepp som nationalism, antisemitism, rasism, nazism, tyskhet och svenskhet i debatten i Sverige och i Tyskland i den aktuella perioden.

Gaunt, David

Professor

Historia

SH

Mail: david.gaunt@sh.se

Project: Religious and Ethnic Tolerance in East Central Europe 17th and 18th centuries

Studies the development of religious and ethnic tolerance up to and including the Acts of Tolerance in 1780's. One chapter concerns the Toleranzpatente issued by Emperor Joseph II. Other chapters take up German and Yiddish speaking minorities in Poland, Lithuania, Belarus and Ukraine.

Geschwind, Lars

Fil.dr, utredare

Historia

Utvärderingsavdelningen, Högskoleverket (SH)

Mail: Lars.Geschwind@hsv.se

Kronan och den splittrade staden 1600-1800

Under den första delen av 1600-talet stärkte den svenska centralmakten sin ställning. Ett led i den starka statens framväxt var en betydande satsning på högre utbildning. Det sedan 1477 befintliga universitetet i Uppsala gavs genom Gustav II Adolfs godsdonationer ekonomiska möjligheter att utvidga och förbättra undervisningen. Förutom satsningen på Uppsala universitet grundades statliga universitet i andra svenska delar av östersjöområdet. Universitetet i Dorpat grundades 1632 och Åbo 1640. I Greifswald fanns redan ett universitet som grundats 1456, men som 1637 kom under svenskt styra. De svenska universiteten i Östersjöområdet var sammankopplade med staten och fyllde viktiga funktioner i de statliga integrationssträvandena. Lärosätena existerade dock även i ett socialt rum, i en stad, med andra befolkningsgrupper. Universitetsstädernas historia är präglade av konflikter och motsättningar mellan dessa grupper.

Detta projekt syftar till att undersöka integrationsprocesser på flera nivåer. Delar rör det den svenska statens integration av sitt rike, där städer och universitet var viktiga beståndsdelar. Detta knyter an till diskussionen om den starka statens disciplinering och kontroll av sina undersåtar, samt de svenska kontakterna mellan centralmakt och undersåtar. Dels handlar det om integration och identitetsskapande inom lokala korporationer och vilken betydelse det fick för relationerna till omvärlden. Konflikter mellan städernas grupper var en följd av och uttryck för kollektiv identitet, där begrepp som heder och ära var betydelsefulla i den tidigmoderna epoken. Genom att undersöka konflikter och motsättningar mellan korporationer i universitetsstäder kan dessa olika integrationsprocesser klarläggas.

Gratzer, Karl

Universitetslektor

Ekonomisk historia

SH

Mail: karl.gratzer@sh.se

Business Failure, Bankruptcy and Entrepreneurship in an International Perspective

Dynamiken i näringslivet har kommit att allt mer uppmärksammas. Studier om företagsetablering och företagsexpansion har varit vanliga. Våra kunskaper om företagsnedläggning och kontraktion är dock begränsade. Det mest uppmärksamade nedläggningssättet är konkursen. Formell konkurs är visserligen en betydelsefull och det mest uppmärksamade sättet varpå en finansiell kris kan få sin lösning men andra alternativ kan vara viktiga. Insolvens leder inte nödvändigtvis till konkurs eller företagsrekonstruktion varför vi också bör studera insolventa företag som rekonstrueras. Genom planerad användning av konkursinstitutet kan tillgångar omfördelas i icke önskvärd riktning och selektionsmekanismen på marknaden kan snedvridas. Konkursinstitutet framstår som ett finansiellt institut, vars omfördelade effekter är stora. Tillgängliga data tyder på att andelen konkurser har ökat under 1900-talet på andra avvecklingsformers bekostnad och att den används i större utsträckning som nedläggningssätt i Sverige jämfört med andra länder. Det övergripande syftet är att empiriskt kartlägga insolvensrelaterad och övrig företagsdödlighet, samt utifrån ekonomisk och institutionell teori analysera hur det svenska insolvenssystemet har förändrats över tiden.

Forskningsprogrammet består av fem delprojekt. Det första projektet syftar till att jämföra företag som avvecklas med dem som växer, krymper eller stagnerar. Del två ger en rättshistorisk översikt och empirisk kartläggning över konkursinstitutets introduktion och förändring i Sverige och andra länder (bl.a. Tyskland). Del tre jämför insolvenssystemen i Sverige med dem i andra länder (bl.a. Tyskland). I del fyra analyseras makroekonomiska-, strukturella- och institutionella

variablers effekter på företagsnedläggningar i Sverige. Del fem syftar till att sammanställa våra omfattande databaser till en databas om svenska affärsföretag som skall göras tillgänglig för allmänheten. Forskningsprogrammet sysselsätter flera disputerade forskare samt tre doktorander.

- 1) *New Venture, Survival, and Growth: A Longitudinal Study of Swedish Firms During the 20th Century*
- 2) *The Significance of Bankruptcy for New and Small Firms in Swedish Economy 1865-2000*
- 3) *Corporate Reorganization in Sweden and Other Countries - Comparative Study of Insolvency Environments*
- 4) *Long Term Determinants of Economic Growth, Crisis and Transformation*
- 5) *Databases of Swedish Business Firms during the 20th Century*

Hurd, Madeleine

Universitetslektor

Mediaforskning

SH

Mail: madeleine.hurd@sh.se

Sub-Projekt Media Cultures and the Construction of Nationality, Gender and Citizenship

This projekt compares the process by which media constructed democratic citizenship, masculinity and femininity in nineteenth-century cities. The discourse and symbols used within each city's public sphere – in newspapers, public meetings, and public space – combined with conceptions of enlightenment, respectability and masculinity to create enduring definitions of the legitimate and illegitimate political citizen. Public discourse, in short, constructed citizenship. I will examine and compare the creation of citizens and non-citizens in different nineteenth- and early 20th-century Baltic-area cities, beginning with Scandinavia and Prussian Poland. The use of the same research model for both East and West Baltic cities will allow me to question time honored assumptions about "essential" differences between East and West Europe.

I. Public Spheres and Public Identities in Nineteenth-Century Cities (1999)

My pilot essay, "The West and Its Others: Public Spheres and Public Identities in Nineteenth-Century Europe" introduces the model I will use throughout my projekt. Drawing on research done on Stockholm and Hamburg, I look at the interaction between three interdependent tiers of urban public sphere politics: print, public speech, and public space.

II. Rivals to the Public Sphere: The Hierarchical, Work-Based World of Guilds

My second study looks at a strong competitor to many public sphere ideals: the corporatist, patriarchal, work- and experience-based world of the guilds. In "Citizenship Redefined: Patriarchy, Work, Masculinity,

and the Debate over Guilds in Europe, 1825-1870, ”I discuss the tensions between reformist liberals’ media-dominated public sphere, cultural citizenship and individualized economy, and the master artisans’ world of patriarchy, estate honor, experience and work morality.

III. The Public Sphere in a Colonial Provincial City: Danzig 1848-1865 (2001)

The discussion of the exclusionary logics of the liberal public sphere, and the fate of its competitors, the politics of identity and of corporatist economic and political hierarchies, will be further studied in a modified Eastern European context: nineteenth century Danzig.

IV Prussian, Free City and Anti-Polish Identities: Danzig 1862-1919 (2001)

The focus here is on public and political ethnic / gender identities, as mirrored in the three tiers (press, public meetings, public demonstrations) of the urban public sphere.

V. Us and the Others: Comparative East-West Public Sphere Logics

These four articles form the backbone of my planned monograph, *The Politics of Public Opinion: Media Cultures and the Construction of Nationality, Gender and Citizenship in Baltic Sea Cities, 1848-1919*.

The explorations into the urban public sphere, discussed above, will serve as a basis for what I hope will be a new approach to comparative East-West European research.

Johansson, Karl Magnus

Universitetslektor

Statsvetenskap

SH

Mail: karl.magnus.johansson@sh.se

Den svenska högerens internationella förebilder – Tyskland som impulsland

På ett empiriskt plan syftar undersökningen till att kartlägga den svenska högerens internationella förebilder genom åren, däribland förebilder i tysk politik jämte kulturen och vetenskapen. Ett antagande är att internationella förebilder och influenser ligger bakom partiets ideologiska och kanske även organisatoriska förändring. Jag tar hjälp av partiteori och nyinstitutionell teori för att kunna se på problemet från skilda perspektiv. Studien innefattar i viss mån idéanalys då innehållet redovisas i de idéer som är eller har varit på resa. Kärnan i problematiken gäller gången från internationell spridning av idéer till deras nationella mottagande.

Studien skall ses mot bakgrund av att det svenska samhället varit och är öppet, rent av vidöppet, för influenser från andra länder. Idéströmmarnas riktning har skiftat i takt med kulturella och geopolitiska omorienteringar samt historiska och ideologiska trender. Den tyska idévärlden var länge den mest betydelsefulla, men kom i allt större utsträckning att ersättas av den anglosaxiska.

Med Europafrågans återkomst i svensk politik och nyväckta svensk-tyska kontakter har Tyskland åter blivit ett framträdande impulsland. Samröret med kontinentens partier och inte minst med tyska kristdemokrater har gjort att svenska moderater har kommit i kontakt med idéer som personalism, subsidiaritet, och social marknadsökonomi (Johansson 2002a). Själva idéspridningen sker i hög grad genom nätverk och socialisation på elitnivå. Detta är i sig kännetecknande för europeiseringen av politiska partier (Johansson 2002b).

Referenser:

Johansson, Karl Magnus (2002a), "Europafrågans återkomst och genomslag", i Torbjörn Nilsson (red.) *Anfall eller försvar? Högern i svensk politik under 1900-talet*. Stockholm: Santérus Förlag.

– (2002b), "Party Elites in Multilevel Europe: The Christian Democrats and the Single European Act", *Party Politics* 8 (4).

Kirsch, Frank-Michael

Universitetslektor

Tyska/Litteraturvetenskap

SH

Mail: frank-michael.kirsch@sh.se

Schwedische Deutschlehrbücher in den 30er und 40er Jahren

Som illustration till svenska läroböckers politiska anpassning till nazistisk diktatur brukar ofta ett exempel ur Hjort-Lides tyska grammatik citeras: Gott hat die Welt geschaffen (Gud har skapat världen) ändrades 1937 till Der Führer hat Ordnung geschaffen (Führern har skapat ordning) för att efter andra världskriget än en gång genomgå en metamorfos: Der Künstler hat ein Meisterwerk geschaffen (Konstnären har skapat ett mästerverk). Exemplet är slående, men är det typiskt? Präglas dåtida svenska läroböcker i tyska av eftergifter och smygande anpassning gentemot Tredje rikets politik? I delprojektet kommer ett urval svenska skolböcker mellan 1930 och 1950 att analyseras. Hur ser bilden av Tyskland och tyskar ut mot bakgrund av nazismen, som både åberopar och förstör århundraden av kulturell närhet mellan de båda folken och länderna? Speglas en affinitet till nazistiska föreställningar, rasbiologiska tankar och idéer om en specifik nordisk-germansk kulturkrets och folkgemenskap i läroböcker? Sätter författarna likhetstecken mellan "tyskar" och "nazister", kringgår de samvetsproblemen eller håller de fast vid humanistiska värden och traditioner, och i så fall hur? Vilken roll spelade till exempel den 1938 grundade statliga Läroboksnämnden?

Undersökningen sker med ett liknande metodiskt instrumentarium som i min avhandling *Stille aber ist Mangelware. Deutschland und die Deutschen in schwedischen Schulbüchern für das Fach Deutsch 1970-1995* (Stockholm 1998). Kvantitativt, men framför allt kvalitativt analyseras där bilder och stereotyper om Tyskland och tyskar i svenska läroböcker ur ett kontrastivt perspektiv. Materialet undersöks främst med kriterier som representativitet, realistisk framställning och

saklighet. Även urvalet av skönlitteratur granskades, något som får en ännu större betydelse i det nya projektet.

Med hjälp av tidigare historisk och idéhistorisk forskning kan undersökningen sättas i historisk-social och politisk kontext. Avsikten är även att sätta dåtidens motsättningar i relation till dagens ofta laddade debatter om nazism, nynazism och antisemitism i Sverige och Tyskland.

Knudsen, Olav F

Professor

Statsvetenskap

SH

Mail: olav.knudsen@sh.se

Power Disparity, Identity and Cooperative Security: The Baltic Sea Region in Comparative Perspective

Overall Focus

This project will deal with the consequences of unequal power between political actors in the Baltic Sea region, especially as to effects on cooperative security and integration. It assumes that differences in power can have beneficial effects as well as undesirable ones, and seeks to understand how such consequences come about.

Background

The Baltic Sea region has long been marked by a pronounced difference between great powers and small states, most clearly visible from the 1930s onwards and reaching a peak during the Cold War years. Subsequently, a great power shift occurred around 1990. We want to know whether power disparity is now a thing of the past in the Baltic Sea region, or whether it still has relevance. The experience of a decade of new, relaxed international relations in the region would lead many to conclude that power differentials are of little importance today - or even that they have completely disappeared because of the present weakness of Russia and the integration of Germany in European structures.

Our working hypothesis is that power differentials are still politically significant, but we shall be open to other conclusions. We are especially concerned to understand the nature of the cooperative security relationships, which have been promoted by the governments of the region, with Sweden and Finland in the lead, and with the expansion of the EU and NATO as important elements. Is power disparity between Russia and its regional neighbors in itself an obstacle

to better relations? The opposite possibility will also be explored: Great powers have been known to provide resources and opportunities for better relations with their neighbors. Is Russia gradually taking on this kind of role in the Baltic Sea region?

Another factor to which we want to pay attention is the possible change - weakening or strengthening - of state structures relative to transnational corporations, integration processes and other transnational phenomena. In this connection, identity aspects of states have particular relevance in the Baltic Sea region when so many fundamental reorganizations of political units have taken place and are still going on. The experience of the Baltic states in regaining independence and seeking reintegration is one prominent example of problematic national identities; the recreation of a federal Russian state another; the consequences of German reunification a third.

Lilja, Sven

Universitetslektor

Historia

SH

Mail: sven.lilja@sh.se

Projektet ”Folk, städer, stater - Statsbildning och resurstillväxt i östersjöområdet ca 1500-1800”

Projektsammanfattning

Grunden för projektiden är en latent konflikt mellan två tolkningar av den Skandinavisk-Baltiska regionens säkerhetspolitiska, sociala och ekonomiska situation i förhållande till Europa. I de båda tolkningarna intar östersjöområdet och östersjöstaterna strategiska positioner. I en centrumperiferitolkning, vars främsta företrädare är den amerikanske makrosociologen Immanuel Wallerstein, är denna region en del av ”periferin” eller ”semiperiferin”, men samtidigt en region som är starkt beroende av Europas ekonomiska kärnområde, regionen runt Engelska kanalen. I den Skando-baltiska periferin/semiperiferin ligger befolkningstäthet, urbaniseringsgrad och ekonomisk utveckling på låga nivåer, och här växer en stark stat fram som kompensation för ekonomisk svaghet. I en mer traditionell politisk-historisk tolkning är östersjöregionen ett slagfält för konkurrerande säkerhetspolitiska intressen, där de europeiska stormakternas, intressen bryts mot de regionala makternas.

Avsikten är att se östersjöregionen som ett ”experimentfält” för de makrosociala processer som formade europeisk historia under tidig-modern tid, och samtidigt pröva en cyklisk tidsmodell på dessa processer. Grundfrågorna är: Vilka materiella förutsättningar gällde för statsbildningsprocessen i östersjöregionen ca 1500-1800? Varför har östersjöregionen förblivit en politiskt splittrad ”buffertzonen” och inte en del av en större politisk/territoriell enhet? Vad är skälet till att stormaktsmotsättningarna genererat satellitstater eller neutrala stater och inte ockupationer och erövringar?

Projektet innebär empiriskt en kvantitativ undersökning av tre variabler: folkmängd, urbaniseringsnivå och det politiska territoriets storlek. Folkmängden ses som ett mått på produktionspotentialen, urbaniseringsnivån ses som en produktivetsindikator och det politiska territoriet som en indikation på statens förmåga att kontrollera ett område och effektivt möta hot. I denna ”triad” mellan befolkningsutveckling, stadstillväxt och territoriella förändringar ska projektet söka efter samband, mekanismer och orsaksföljder som kan förklara östersjöregionens särskilda politiska makrostrukturer och utvecklings-förlopp.

Lorendahl, Bengt

Universitetslektor

Företagsekonomi

SH

Mail: bengt.lorendahl@sh.se

Re-integrating the Baltic Sea Region: Projects and Prospects in the light of History

The main purpose of this paper is to depict and analyze processes and structures of recent co-operation and integration in the Baltic Sea Region (BSR) and to do so in the light of history. Focus will be on united action on the state level, which is also the most visible and well-established dimension of this cross-border cooperation. Co-operation between BSR states is, however, not restricted to national governments and institutions even if those dominate the picture. It is also emerging on the regional and local government level, among business firms, and different types of third sector organizations.

The great variety of actors engaging in BSR, with *Council of the Baltic States (CBSS)* as the top-level co-operation, co-operation corresponds to a multitude of fields and issues covered. Attention will be directed in the first hand to such objectives, programs and projects that are significant from the viewpoint of *regional economic development*.

The concepts of “region” and “regional” must usually be contextually defined. A region might – as the Baltic Sea Region, different common markets or free trade areas etc. – be a multi- or even supranational entity. In regional science, the concept often refers to an area within a country, which sometimes but often not is also an administrative district.

The Baltic Sea has over the centuries represented possibilities as well as problems for the nations and cities surrounding it. It has been an important route for transports and trades, but also an arena for tension and war. The water pollution of later decades has been a major problem for the nations around the sea – and is today one of the core arenas for co-operative action.

For co-operation in border regions *a common history* – which is also a shared memory and in many cases also shared culture – is obviously of great importance for progress.

For the countries participating in the BSR co-operation, the possibility to develop their own economies is of course a strong driving force. The rapid and steady growth of this co-operation indicates clearly their belief that these economic and national objectives can be attained better in joint action. Not unlike the Hanseatic cities – the Baltic Sea states engage also in other common activities which facilitate and support trade and economic expansion. Through focusing on their own region, the Baltic Sea states simultaneously maintain a pronounced European (Union) perspective.

The Baltic Sea States state their objective to develop their common area into “a dynamic northern European region”. This ambition is expressed in the Swedish government bill, where the BSR is regarded as “our domestic market” as well as potentially “one of Europe’s growth centers”.

Molin, Karl

Universitetslektor

Samtidshistoriska institutet

SH

Mail: karl.molin@sh.se

Östen Undén och frågan om Tysklands enande

Detta är en planerad studie, tänkt som en del av ett pågående arbete om Östen Undéns utrikespolitik. Jag har för tillfället ingen finansiering just för studien av Tysklandsfrågan. Mitt intresse gäller inte bara hans idéer om ett enat, neutralt och upprustat Tyskland utan även hans politiska hantering av frågan t.ex. i form av (bristande) kontakter med partikamrater i Sverige och Tyskland.

Min förhoppning är att kunna fördjupa bilden av frågans behandling i den svenska diplomatiska och politiska miljön.

Müssener, Helmut

Professor emeritus

Tyska/Litteraturvetenskap

SH/UU/SU

E-mail: hmussener@hotmail.com

Schwedische Pläne zur 'Umerziehung' und Neugestaltung Deutschlands nach Kriegsende

Die Untersuchung, die sich noch Anfangsstadium befindet, beschäftigt sich mit den Überlegungen und Plänen, die ab 1942/43 schwedischerseits von öffentlicher und offiziöser Seite angestellt bzw. geschmiedet wurden, eine 'Umerziehung' ('re-education') Deutschlands nach Kriegsende im schwedisch-demokratischen Sinn zu beeinflussen und mitzugestalten. Es war zudem ein erster (?) Versuch, das schwedische ‚Modell‘ der Demokratie zu exportieren.

Zu diesem Bereich gehören auch die häufig von politischen Flüchtlingen aus Deutschland geleiteten 'Demokratisierungs'-Kurse für deutsche Militärflüchtlinge in schwedischen Internierungslagern, entsprechende Kurse, die von KF ('Kooperativa Förbundet') nach Kriegsende für deutsche Jugendliche durchgeführt wurden, und die Tätigkeit der deutsch-schwedischen Arbeitskreise im Rahmen von SDU ('Samarbetskommittén för Demokratisk Uppbyggnadsarbete') sowie diese Organisation in ihrer Gesamtheit, die u.a. von Alva Myrdal geleitet wurde.

Die Unterlagen für diese Untersuchung, die in Zusammenarbeit mit Professor Harald Runblom vom „Centrum för multietnisk forskning“, Universität Uppsala, durchgeführt werden soll, befinden sich in schwedischen öffentlichen Archiven (Riksarkivet, Utrikesdepartementet, Arbetarrörelsens arkiv, Uppsala universitet etc) und in privater Hand.

Mäkinen, Ilkka Henrik

Forskare i projektet "Folkhälsa i Östeuropa" (ledning: Prof. Denny Vågerö)

Sociologi

SH

Mail: ilkka.makinen@sh.se

Transitionsproblematik i f.d. DDR - självmordsproblematik i Sachsen

Mäkinen intresserar sig i sitt nuvarande projekt för självmordsproblematiken i Östeuropa. Mäkinen har tidigare även forskat på detta ämne med inriktning på Västeuropa.

Naeve-Bucher, Ursula

Forskare

Tyska/Litteraturvetenskap

SH

Mail: ursula.naeve-bucher@sh.se

Den nya kvinnan – frigörelse genom dansen?

I mitt nya projekt tar jag steget från 1700- till 1900 talet. Jag arbetar även den här gången mot bakgrunden av den samhälleliga synen på könsrollerna, men tar nu dansen som huvudtema. Beskrivningen av dansen i svenska och tyska litterära texter ställs mot debatten om samma ämne i de båda samhällena. De nya friare dansformerna - både på scenen, i salongerna och på dansbanan - som dök upp under första hälften av förra seklet var mycket omdiskuterade och det saknas inte debattskrifter i ämnet. Dansformerna har sedan 1700-talet förändrats mycket, men frågan är om samhällets föreställningar om vad som är manligt och kvinnligt, moraliskt och omoraliskt, har förändrats i samma utsträckning?

Min undersökning kommer att struktureras som en komparativ studie med fokus på såväl eventuella förändringar som kulturella skillnader och likheter i materialet under en 50-60 årsperiod. Studien kommer även att undersöka om – och i så fall hur – framställningen i de litterära texterna bryter mot könsrollsmönster och konstruktion av kön i samhället. Jag kommer även att undersöka huruvida könsrolls fördelningen i de litterära texterna när det gäller det litterära moralsubjektets konstitution som sexuell varelse motsvarar kvinnors och mäns olika roller i samhällsstrukturen. Eftersom den återfinns i alla sociala skikt, ger ett samhälles sexualmoral och dess syn på densamma en mycket avslöjande bild av de sociokulturella strukturerna. Är denna moralsyn sig lik sedan 1700-talet eller har den radikalt förändrats?

Olsson, Tom

Universitetslektor

Historia

SH

Mail: tom.olsson@sh.se

"En ärorik revolution. Berlinmurens fall i internationell press" i *Jag har sett framtiden och den fungerar inte*

En studie av hur ett urval dagstidningar från Danmark, Väst-Tyskland, Storbritannien och Frankrike förstod och tolkade Berlinmurens fall.

Red. Tom Olsson och Patrik Åker
Stockholm: Carlssons förlag, 2002.

Ruin, Hans

Universitetslektor

Filosofi

SH

Mail: hans.ruin@sh.se

Traditionen som utopi – den kontinentala filosofin och det grekiska ursprunget

Projektet, som inleddes i januari i år 2000, syftar till att utforska den så kallade ”kontinentala” filosofin, med rötter i tysk romantik och idealism. Det vill bidra till en pågående internationell diskussion om denna traditions egenart och utveckling genom att i första hand studera hur den vuxit fram via stegvisa konfrontationer och omtolkningar av den antika grekiska filosofin. Den övergripande hypotesen är att denna tanketradition i sin syn på konst, språk, politik, kön, och estetik, kan förstås djupare än tidigare genom att granska dess skilda anspråk på att ha återerövat den antika filosofin, och de teoretiska överväganden som berör möjligheten av ett sådant återerövrande. Det handlar därmed om att undersöka en viss tanketradition som varit av stor betydelse för Europas intellektuella och politiska liv, men som samtidigt inte ägnats något större intresse inom svensk filosofi under efterkrigstiden.

På den innehållsliga nivån handlar det om att utveckla ett kunnande inom Sverige på ett område inom filosofin som varit av stor och bitvis avgörande betydelse för den intellektuella och politiska utveckling inom de länder som hör till Östersjöregionen. Arvet från Herder, Kant, Hegel, och i deras förlängning Marx, har bidragit till formuleringen av nationella ideologier och identiteter i länder som Ryssland, Polen, Finland, liksom naturligtvis i Tyskland. Som ett exempel är den slavofila rörelsen i grund och botten en utväxt från den tyska romantiska filosofin.

Sandberg, Robert

Universitetslektor

Historia

SH

Mail: robert.sandberg@sh.se

Städer och statsbildning i det svenska Östersjöväldet under 1500- och 1600-talen

Städernas minskade politiska roll är ett av de karaktäristiska dragen i den europeiska stadsutvecklingen under 1500- och 1600-talen. Orsaken var i första hand nationalstaternas allt starkare positioner, men ofta kombinerat med städernas försämrade finansiella ställning. Det är en ganska likartad bild överallt i de centraliserade national- och territorialstaterna med England som ett undantag: staten bringar städerna under kontroll och inskränker deras självstyre och politiska inflytande.

Sverige uppvisar både gemensamma och avvikande drag. Under 1500- och 1600-talen genomgick det svenska samhället en djupgående omvandling. Ett av de tongivande dragen var att centralmaktens grepp över landet kontinuerligt stärktes på bekostnad av lokalt och regionalt självbestämmande, parallellt med att en allt större del av östersjöområdet erövrades av Sverige.

Det svenska riket var under 1500-talet ett av Europas minst urbaniserade länder. Vid 1500-talets mitt hade Sverige inklusive Finland ungefär 45 städer. Drygt hundra år senare hade antalet städer nästan fördubblats.

Syftet med projektet är att undersöka sambandet mellan det svenska stadssystemets uppbyggnad och utveckling och den tidigmoderna svenska statens maktutväxt. Koncentrationen i projektet ligger på städernas politiska funktion och betydelse och deras förhållande till staten.

Den tidsperiod projektet omfattar är ungefär 1520-1650. Det innebär inte några absoluta gränser, utan ett ungefärligt angivande av en undersökningsperiod som omfattar något mer än ett sekel.

För de baltiska städerna inom det svenska stormaktsväldet gäller att det är tveksamt om de ska räknas till det svenska stadssystemet. De baltiska städerna hade en annan rättställning än de svenska och finska och lydde aldrig under den svenska stadslagen. Det blir därför av intresse att undersöka de baltiska städerna i relation till det gamla svenska stadssystemet.

Schartau, Mai-Brith

Universitetslektor

Statsvetenskap

SH

Mail: mai-brith.schartau@sh.se

Welfare Pluralism in Old Age Care in Germany, Sweden and Britain

Many countries have been experiencing a welfare crisis for some years. Different factors are challenging the welfare state. One solution to these problems is to see the social services as a mixed economy of welfare. Public services are being forced to become more efficient and to manage with fewer resources. Alternative sources of provision have become attractive in systems once dominated by the state. The family, the company and voluntary organizations can provide services where the state left a gap.

In the project three different kinds of welfare states are studied: Germany, Sweden and Britain. Are these countries from different starting points adopting a policy of welfare pluralism in respect of old age care? Is there a trend towards increasing the role of voluntary, informal and commercial sectors? To what extent do voluntary and private provision substitute or supplement public provision? How is the idea of welfare pluralism supported and motivated? Are there evidences of barriers between the different sectors?

The focus is on policy makers. Do they believe in welfare pluralism notwithstanding the obvious problems and if so, why?

Although the aim of the study is to investigate the development towards welfare pluralism in different kinds of welfare states, it should be stressed that there is no national mixed economy. It is on the local level that different providers can be seen, depending on the availability of different types of providers, the political climate at this level and the political circumstances of the environment. In the German case it is therefore necessary to not only look at federal level but to choose a few Länder where the study is conducted. Following the design of the study

comparing different cases I have chosen three Länder for closer examination: Baden-Württemberg, Hessen and Sachsen-Anhalt.

Stadin, Kekke

Universitetslektor

Historia

SH

Mail: kekke.stadin@sh.se

Staten, kyrkan och konstruktionen av genus i 1600-talets svenska Östersjövälde

Syftet är här att analysera centralmaktens sociala integrationssträvanden vad avser konstruktionen av genus, det manliga och det kvinnliga i det svenska stormaktsväldet. I den starka statens strävan att fostra och forma undersåtarna för att de skulle passa in i den samhällsorganisationen och för att på bästa sätt kunna främja statens utveckling, ingick som en viktig del, fostran till män respektive kvinnor, deras roll och uppgifter i samhället. I detta integrationsprojekt hade staten, kyrkan och den lutherska ideologin en viktig funktion. Samtidigt som det fanns en strävan från den starka statens sida att forma det kvinnliga och det manliga var det svenska stormaktsväldets starka stat i stor utsträckning uppbyggd av män varvid manlighet och makt kopplades ihop till en enhet. En viktig fråga är här om denna grupps manlighet var en s.k. hegemonisk manlighet och vad den i så fall stod för? D.v.s. hur förhåller den sig till manligheter kopplade till andra samhällsgrupper och / eller männen i de erövrade provinserna? Relationen stat, makt och genus har därigenom flera dimensioner.

Projektet knyter an till den internationella forskning, som velat se reformationen, respektive framväxten av starka stater som grundorsaken till en försämrad situation för de europeiska kvinnorna under tidigmodern tid. Samtidigt har flera empiriska studier framhållit att det i praxis finns en skillnad i mellan å ena sidan Sverige och å andra sidan det lutherska Tyskland och andra stater på andra sidan Östersjön. Ett mål är därför att analysera och förklara dessa påstådda skillnader. En annan viktig fråga är om integrationssträvandena vad gäller konstruktionen av genus, tolkningen av ideologin och det budskap som nådde befolkningen i detta avseende var detsamma i de erövrade provinserna som i Sverige och Finland?

Wischmann, Antje

Universitetslektor

Tyska/Litteraturvetenskap

SH

Mail: antje.wischmann@sh.se

"Die neue Frau im Verhältnis zur gesellschaftlichen und literaturästhetischen Modernisierung 1920-40"

Diese Studie widmet sich verschiedenen Ausdeutungen der 'neuen Frau' in der deutschsprachigen, schwedischen und dänischen Literatur, Journalistik und Wissenschaft; zum einen aus der Perspektive von Autorinnen und Autoren, die sich mit einer Revision der Geschlechterkonzepte auseinandersetzen, zum anderen im Hinblick auf die Modernisierungsdebatte der Zwischenkriegszeit. Bisher sind drei Teilstudien geplant:

1) Die 'neue Frau' zwischen Emanzipation und ideologischer Instrumentalisierung

Hier gilt es, die popularisierende Verbreitung und ideologische Ausdifferenzierung des Begriffs 'neue Frau' seit der Jahrhundertwende aufzuschlüsseln. Diese Teilstudie geht vom kulturhistorischen Hintergrund der Zwischenkriegszeit aus und befaßt sich mit den Überschreitungen von Geschlechtergrenzen in der Weimarer Republik und mit national-sozialistischen oder vitalistischen Konzepten in den genannten drei Nationalliteraturen. Versucht wird, die für den Wandel der Geschlechterkonzepte entscheidende Bedeutungsverlagerung von der Kategorie 'Klasse' auf die Kategorie 'Ethnizität' nachzuzeichnen. Dabei werden die nationalsozialistische Modernisierung und Anti-Modernisierung in Relation zum schwedischen Programm des *folkhem* und zum dänischen gesetzt. Die Frau wurde zu einer Modernisierungsträgerin, zu einem Opfer der Modernisierung oder zu einem Korrektiv oder Widerstand der als bedrohlich gedeuteten gesellschaftlichen Umwandlungsprozesse stilisiert.

2) Kultur- und Geisteswissenschaftlerinnen nehmen Stellung

Eine zweite Teilstudie soll sich mit der Rolle der Wissenschaftlerinnen während des Untersuchungszeitraums befassen. Die Zwischenkriegszeit hat in allen drei Ländern sowohl wissenschaftlich-universitäre Traditionen festgelegt als auch bis heute bestehende Diskontinuitäten in der Hochschulgeschichte verursacht. Diese Studie soll auf Barbara Hahns Forschungen aufbauen, die bislang noch nicht auf ein skandinavisches Textkorpus bezogen worden sind. Auf diese Weise können nationalspezifische, aber auch historisch bedingte übergeordnete Diskurstraditionen sichtbar gemacht werden. Es stehen hierbei weniger die Biographien der zu untersuchenden Kultur- und Geisteswissenschaftlerinnen im Vordergrund, sondern (im Anschluß an die erste Teilstudie) ihre wissenschaftlichen Stellungnahmen zur Modernisierungsproblematik.

3) 'Neuland' – der fremde Blick in Kolonial- und Reiseschilderungen als Mittel zur Konzeptualisierung von 'gender' und Ethnizität

Ausgehend von der Kolonalliteratur der drei einbezogenen Literaturen wird in der dritten Teilstudie der fremde Blick weiblicher Reisender untersucht, die nicht-europäische Kulturen und deren soziale Interaktionen beschreiben. In der Analyse dieses ästhetisch-ideologischen Zusammenwirkens richtet sich das Interesse auf das zum Selbstbild geratene Fremdbild. Die vorübergehende Abwesenheit der vertrauten 'europäischen Zivilisation' veranlaßt viele Reiseschriftstellerinnen dazu, einerseits das auf Distanz gebrachte Modernisierungsgeschehen zu kommentieren oder umzubewerten, andererseits die eigene Positionierung - nicht zuletzt in der gesellschaftlichen Hierarchie - und Rollendefinition zu überprüfen. Ein wichtiger Indikator für den Modernisierungsstand und den angenommenen ethischen Status einer Kultur ist ihr Maß an 'Natürlichkeit', dies ein Begriff, der auch für vitalistische und primitivistische Darstellungen und Inszenierungen von großer Bedeutung ist.

Östberg, Kjell

Professor
Samtidshistoriska institutet
SH
Mail: kjell.ostberg@sh.se

Marie Demker

Universitetslektor
Statsvetenskapliga institutionen
GU
Mail: Marie.Demker@pol.gu.se

En intellektuell socialdemokrati? Nätverk och inflytande 1960-1990

Forskningsläget

Om det är någon gång under senare decennier där det hävdats som det sagt att de intellektuella spelat en avgörande roll för att påverka samhällsutvecklingen så är det under 1960-talsradikaliseringen. Författare, kulturskribenter, konstnärer och unga akademiker intog den offentliga arenan både som agitatorer och som kommentatorer till samhällsutvecklingen, men rekryterades bara i begränsad utsträckning till bygget av välfärdsstaten. Problemet har inte minst uppmärksammats inom socialdemokratin.

En internationell utblick

I andra länder blev det möjligt att i viss utsträckning återupprätta de relationer mellan socialdemokrati och vänsterradikala som mer permanent tycks ha brutits i Sverige. (Se Kriesi 1995 om 60- och 70-talsradikaliseringen relationer till staten i Tyskland och Frankrike) Det franska socialistpartiet förde under 1960-talet en tynande tillvaro i skuggan av gaullismens hegemoni och arvet efter Mollets krigspolitik i Algeriet. Men vid kongressen i Épinay 1971 kom det franska socialistpartiet att ombildas och förnyas. Det nya partiet, som i allt väsentligt var Mitterands skapelse, var ett noggrant sammanfogat projekt, där

också delar av yttersta vänstern inbjöds att delta. Vänsterunionens seger 1981 kom av många att ses som en senkommen framgång för 68-radikaliseringen och viktiga grupper från den radikaliserade generationen kom under denna process att knytas till socialistpartiets projekt.

Under 1960-talet fokuserade den tyska socialdemokratin på att lägga grunden för en reformpolitik som innefattade en avspänning mot öst. En sådan politisk förändring innefattade en nyformulering av de intellektuellas roll. Hos Willy Brandt förenades ungdomlighet, dynamik och handlingskraft och de grupper som - ofta i exil - kämpat mot nazismen kom att utgöra grunden för den nya tyska socialdemokratin. En inte obetydlig del av unga tyska radikaler anslöt sig, i slutet av 1960-talet - och tilläts ansluta sig - till SPD. Detta för att, med Rudi Dutschkes ord, påbörja sin långa marsch genom institutionerna, och på så sätt försöka omvandla dem. Strategin visade sig inte vara utan problem och relationerna mellan studenter och intellektuella och socialdemokratin kom under 1970-talet att kompliceras i skuggan av yrkesförbud och inhemsk terrorism. Mot slutet av decenniet gjordes dock, inte minst av Brandt, förnyade försök att förbättra relationerna.

Det ska här också noteras att det hos socialdemokratin i såväl Tyskland som Frankrike fanns en beredskap för regeringssamarbete med de gröna partierna, vilka är 60- och 70-talsradikaliserings mest långlivade och framgångsrika politiska uttryck. Med Joschka Fischer som utrikesminister i Tyskland och Daniel Cohn-Bendit som framträdande central samarbetspartner för de franska socialisterna har 60-talsgenerationen intagit centrala politiska positioner. Den tyska socialdemokratin kom till makten, som koalitionspartner, redan 1966, medan den franska nya socialdemokratin fick vänta tills 1981.

Vi menar att en nyckel till svaret på frågan om varför den svenska socialdemokratin förlorade den intellektuella 1960-talsgenerationen ligger i en studie av de socialdemokratiska nätverkens funktion från 1960-talets början och fram till slutet av 1980-talet. Vi avser att genomföra vår studie i samråd med franska och tyska kolleger för att få den jämförande belysning av den svenska situationen som krävs.

Person- och sakregister

68-års rörelse (Östberg)

Alvtegen, Karin (Frisch)
Atterberg, Kurt (Garberding)
Axelsson, Majgull (Frisch)

Bankrutt (Gratzer)
Berlinmuren (Olsson)
Brottslighet
- ekonomisk (Gratzer)

Centraleuropa (Gaunt)
„Citizenship“ (Bron, Hurd)
Civilsamhälle (Bron, Schartau)

DAAD (Almgren)
Dans (Naeve-Bucher)
Danzig (Hurd)
„Deutsche Akademie“ (Almgren)
Demokratiseringsprocess
- tysk (Müssener)
Diplomati
- svensk (Molin)

Ekonomi
- brottslighet (Gratzer)
- integration (Borg, Lorendahl)
- tillväxt (Borg, Lorendahl)
Ekonomisk historia (Gratzer)
Etnologi (Garberding)
EU (Borg, Knudsen)

Europa

- central (Gaunt)
- norra (Borg)
- öst (Hurd, Mäkinen)

Filosofi (Ruin)

- Folkhälsa (Mäkinen)
- Fredriksson, Marianne (Frisch)
- Företagande (Gratzer)
- Företagsekonomi (Borg, Lorendahl)

Galizien (Gaunt)

- Genderforskning (Frisch, Hurd, Naeve-Bucher, Stadin, Wischmann)
- Germanistik (Almgren, Brylla, Frisch, Garberding, Kirsch, Müssener, Naeve-Bucher, Wischmann)

Gillen (Hurd)

- Globalisering (Borg)
- Gdansk (Hurd)

Hegel, Georg Friedrich Wilhelm (Ruin)

- Herder, Johann Gottlieb (Ruin)
- Historia (Hurd, Lorendahl)
- ekonomisk (Gratzer)
- 1500 – 1600 (Stadin)
- 1500 – 1700 (Sandberg)
- 1500 – 1800 (Lilja)
- 1600 – 1800 (Gaunt, Geschwind)
- 1933 – 1945 (Almgren, Brylla, Garberding, Kirsch, Müssener)
- 1945 ff (Molin, Müssener)
- 1960 – 1990 (Östberg)
- 1989/1990 (Olsson)

Identitet

- nationell (Hurd)
- Idéspredning (Johansson)
- Informella sektorn (Schartau)
- Insolvens (Gratzer)
- Institutioner (Johansson)

Integration

- ekonomisk (Borg, Lorendahl)
- process (Knudsen)
- Intellektuella (Östberg)

Jiddisch (Gaunt)

Joseph II (Gaunt)

Kant, Immanuel (Ruin)

- Konkurs (Gratzer)
- Konservativism (Johansson)
- Kulturpolitik
- nationalsocialistisk (Almgren)
- Kyrka - Stat (Stadin)

Litteratur (se skönlitteratur)

- Låneord (Brylla)
- Läroboksforskning (Kirsch)

Makt

- disparat (Knudsen)
- politik (Lilja)
- Marklund, Liza (Frisch)
- Marknad (Borg)
- Marx, Karl (Ruin)
- Mediaforskning (Hurd, Olsson)
- Militärflyktingar
- tyska (Müssener)
- Moderniseringsprocess
- partier (Johansson)
- Moral (Naeve-Bucher)
- Musik (Garberding)
- Ekonomi (Borg, Gratzer, Lorendahl)

Nationalsocialism (Almgren, Brylla, Garberding, Kirsch)

- NATO (Knudsen)
- Neutralitet
- svensk (Molin)

Nordeuropa (Borg)
Nyckelord (Brylla)

Omskolning (Müssener)

Palm, Eva Karin (Frisch)
Partinätverk
- konservativt (Johansson)
Pedagogik (Bron, Kirsch)
- metodologi (Bron)
- jämförande (Bron)
Preussen (Gaunt, Hurd)
Privatisering (Schartau)

Receptionestetik (Frisch)
"Re-Education" (Müssener)

Relationer

- tysk-svenska (Almgren, Brylla, Garberding, Johansson, Kirsch, Molin,
Müssener, Ruin, Östberg)

Revolution (Olsson)

SAP (Molin, Östberg)

Samarbete

- ekonomiskt (Lorendahl)
"Samarbetskommittén för Demokratiskt
Uppbyggnadsarbete" (Müssener)

Sexualitet (Naeve-Bucher)

Självordproblematik (Mäkinen)

Skönlitteratur

- dansk (Wischmann)
- jämförande (Frisch, Wischmann)
- svensk (Frisch, Wischmann)
- tysk (Frisch, Wischmann)

Socialvetenskap (Bron)

Sociologi (Mäkinen)

Socialdemokrati (Östberg)

Språkrelationer

- tysk-svenska (Brylla)

Stad (Geschwind, Sandberg)

Stat - Kyrka (Stadin)

Statsbildning (Lilja)

Statsvetenskap (Johansson, Knudsen, Schartau)

Stereotypforskning (Kirsch)

Stormaktstid

- svensk (Geschwind, Lilja, Sandberg, Stadin)

Säkerhetspolitik (Knudsen, Lilja)

Tillväxt

- ekonomisk (Borg, Lorendahl)

Thorvall, Kerstin (Frisch)

Tolerans

- etnisk (Gaunt)

- religiös (Gaunt)

Toleransedik (Gaunt)

Transformation

- välfärdsstaten (Schartau)

Tredje sektor (Schartau)

Tysklandsbild (Kirsch)

Tysklandsfråga

- efter 1945 (Molin)

Undén, Östen (Molin)

Upprustning (Molin)

Universitet (Geschwind)

Urbanisering (Lilja)

Utrikespolitik

- svensk (Molin)

Vuxenutbildning (Bron)

Välfärdspluralism (Schartau)

Välfärdssamhälle (Schartau)

Välfärdsstat (Schartau)

Österrike (Gaunt)

Östeuropa (Hurd, Mäkinen)

Östersjöområde (Almgren, Knudsen, Geschwind, Lilja, Lorendahl,
Sandberg)

Personen- und Sachregister

„Achtundsechziger“ (Östberg)
Alvtegen, Karin (Frisch)
Atterberg, Kurt (Garberding)
Axelsson, Majgull (Frisch)
Aufrüstung (Molin)
Außenpolitik
- schwedische (Molin)

Bankrott (Gratzer)
Belletristik
- dänisch (Wischmann)
- deutsch (Frisch, Wischmann)
- schwedisch (Frisch, Wischmann)
Berliner Mauer (Olsson)
Betriebswirtschaft (Borg, Lorendahl)
Beziehungen
- deutsch-schwedische (Almgren, Brylla, Garberding, Johansson,
Kirsch, Molin, Müssener, Ruin, Östberg)

„Citizenship“ (Bron, Hurd)

DAAD (Almgren)
Danzig (Hurd)
Demokratisierungsprozeß (Müssener)
Deutsche Akademie (Almgren)
Deutschlandbild (Kirsch)
Deutschlandfrage
- nach 1945 (Molin)
Diplomatie
- schwedische (Molin)
Dritter Sektor (Schartau)

Ethnologie (Garberding)
Erwachsenenbildung (Bron)

Erziehungswissenschaften (Bron, Kirsch)

- Methodologie (Bron)
- vergleichende (Bron)

EU (Borg, Knudsen)

Europa

- Zentral- (Gaunt)
- Nord- (Borg)
- Ost- (Hurd, Mäkinen)

Fredriksson, Marianne (Frisch)

Galizien (Gaunt)

Germanistik (Almgren, Brylla, Frisch, Garberding, Kirsch, Müssener,
Naeve-Bucher, Wischmann)

Genderforschung (Frisch, Hurd, Naeve-Bucher, Stadin, Wischmann)

Geschichte (Hurd, Lorendahl)

- ökonomische (Gratzer)
- 1500 – 1600 (Stadin)
- 1500 – 1700 (Sandberg)
- 1500 – 1800 (Lilja)
- 1600 – 1800 (Gaunt, Geschwind)
- 1933 – 1945 (Almgren, Brylla, Garberding, Kirsch, Müssener)
- 1945 ff (Molin, Müssener)
- 1960 – 1990 (Johansson, Östberg)
- 1989/1990 (Olsson)

Geschlechterbeziehungen (Naeve-Bucher)

Gilden (Hurd)

Globalisierung (Borg)

Großmachtzeit

- schwedische (Geschwind, Lilja, Sandberg, Stadin)

Hegel, Georg Friedrich Wilhelm (Ruin)

Herder, Johann Gottlieb (Ruin)

Ideenverbreitung (Johansson)

Identität

- nationale (Hurd)

Informeller Sektor (Schartau)

Insolvenz (Gratzer)

Institutionen (Johansson)

Integrationsprozeß (Knudsen)

Intellektuelle (Östberg)

Jiddisch (Gaunt)

Joseph II (Gaunt)

Kant, Immanuel (Ruin)

Kirche – Staat (Stadin)

Komparatistik (Frisch, Wischmann)

Konkurs (Gratzer)

Konservatismus (Johansson)

Kulturpolitik

- nationalsozialistische (Almgren)

Lehnwörter (Brylla)

Lehrbücher (Kirsch)

Lehrwerkforschung (Kirsch)

Literatur (se Belletristik)

Literaturwissenschaft

- vergleichende (Frisch, Wischmann)

Macht

- disparat (Knudsen)

- Politik (Lilja)

Marklund, Liza (Frisch)

Markt (Borg)

Marx, Karl (Ruin)

Massenmedien (Hurd, Olsson)

Medienforschung (Hurd, Olsson)

Militärflüchtlinge

- deutsche (Müssener)

Moral (Naeve-Bucher)

Musik (Garberding)

Nationalsozialismus (Almgren, Brylla, Garberding, Kirsch)

Modernisierungsprozeß

- Parteien (Johansson)

NATO (Knudsen)
Neutralität
- schwedische (Molin)
Nordeuropa (Borg)

Österreich (Gaunt)
Osteuropa (Hurd, Mäkinen)
Ostseeraum (Almgren, Knudsen, Geschwind, Lilja, Lorendahl,
Sandberg)

Palm, Eva Karin (Frisch)
Parteiennetzwerk
- konservatives (Johansson)
Philosophie (Ruin)
Politologie (Johansson, Knudsen, Schartau)
Preußen (Gaunt, Hurd)
Privatisierung (Schartau)

“Re-Education” (Müssener)
Rezeptionsästhetik (Frisch)
Revolution (Olsson)

SAP [Sozialdemokratische Arbeiterpartei] (Molin, Östberg)
”Samarbetskommittén för Demokratiskt
Uppbyggnadsarbete” (Müssener)
Sexualität (Naeve-Bucher)
Soziologie (Mäkinen)
Sozialwissenschaften (Bron)
Schlüsselwörter (Brylla)
Selbstmordproblematik (Mäkinen)
Sicherheitspolitik (Knudsen, Lilja)
Sozialdemokratie (Molin, Östberg)
Sprachwissenschaft (Almgren, Brylla)
Sprachbeziehungen
- deutsch-schwedische (Brylla)
Staat – Kirche (Stadin)
Staatsbildung (Lilja)

Staatswissenschaft (Johansson, Knudsen, Schartau)
Städtewesen (Geschwind, Sandberg)
Stereotypenforschung (Kirsch)

Tanz (Naeve-Bucher)
Thorvall, Kerstin (Frisch)
Toleranz
- ethnische (Gaunt)
- religiöse (Gaunt)
Toleranzpatente (Gaunt)
Transformation
- Wohlfahrtsstaat (Schartau)

Umerziehung (Müssener)
Undén, Östen (Molin)
Universitätswesen (Geschwind)
Unternehmertum (Gratzer)
Urbanisierung (Lilja)

Volksgesundheit (Mäkinen)

Wirtschaft (Borg)
- Wirtschaftsgeschichte (Gratzer)
- Wirtschaftsintegration (Borg, Lorendahl)
- Wirtschaftsverbrechen (Gratzer)
- Wirtschaftswachstum (Lorendahl)
Wohlfahrtsgesellschaft (Schartau)
Wohlfahrtspluralismus (Schartau)
Wohlfahrtsstaat (Schartau)

Zentraleuropa (Gaunt)
Zivilgesellschaft (Bron, Schartau)
Zusammenarbeit
- wirtschaftliche (Lorendahl)

Index

Adult education (Bron)
Alvtegen, Karin (Frisch)
Atterberg, Kurt (Garberding)
Austria (Gaunt)
Axelsson, Majgull (Frisch)

Baltic Sea area (Almgren, Knudsen, Geschwind, Lilja, Lorendahl, Sandberg)

Bankruptcy (Gratzer)
Berlin wall (Olsson)
Business (Gratzer)
- crime (Gratzer)
Business economics (Borg, Lorendahl)

Central Europe (Gaunt)
Church - State (Stadin)
Civil society (Bron, Schartau)
Citizenship (Bron, Hurd)
City (Geschwind, Sandberg)
Cooperation
- economic (Lorendahl)
Conservatism (Johansson)
Crime
- economic (Gratzer)
Cultural policy
- National Socialistic (Almgren)

DAAD (Almgren)
Dance (Naeve-Bucher)
Danzig (Hurd)
„Deutsche Akademie“ (Almgren)
Democratisation process
- German (Müssener)
Diplomacy
- Swedish (Molin)

Eastern Europe (Hurd, Mäkinen)
Economic history (Gratzer)
Economy
- crime (Gratzer)
- integration (Borg, Lorendahl)
- growth (Borg, Lorendahl)
Entrepreneurship (Gratzer)
Ethnology (Garberding)
EU (Borg, Knudsen)
Europe
- Central (Gaunt)
- Eastern (Hurd, Mäkinen)
- Northern (Borg)

Fiction
- comparative (Frisch, Wischmann)
- Danish (Wischmann)
- German (Frisch, Wischmann)
- Swedish (Frisch, Wischmann)
Foreign politics
- Swedish (Molin)
Fredriksson, Marianne (Frisch)

Galizien (Gaunt)
Gdansk (Hurd)
Gender (Frisch, Hurd, Naeve-Bucher, Stadin, Wischmann)
German image (Kirsch)
German issue
- after 1945 (Molin)
German studies (Almgren, Brylla, Frisch, Garberding, Kirsch, Müssener, Naeve-Bucher, Wischmann)

Guild (Hurd)
Globalisation (Borg)
Growth
- economic (Borg, Lorendahl)

Hegel, Georg Friedrich Wilhelm (Ruin)
Herder, Johann Gottlieb (Ruin)

History (Hurd, Lorendahl)
 - economic (Gratzer)
 - 1500 – 1600 (Stadin)
 - 1500 – 1700 (Sandberg)
 - 1500 – 1800 (Lilja)
 - 1600 – 1800 (Gaunt, Geschwind)
 - 1933 – 1945 (Almgren, Brylla, Garberding, Kirsch, Müssener)
 - 1945 ff (Molin, Müssener)
 - 1960 – 1990 (Östberg)
 - 1989/1990 (Olsson)
 History of literature
 - comparative (Frisch, Wischmann)
 - Danish (Wischmann)
 - German (Frisch, Wischmann)
 - Swedish (Frisch, Wischmann)

Identity
 - national (Hurd)

Informal sector (Schartau)

Insolvency (Gratzer)

Institutions (Johansson)

Integration
 - economic (Borg, Lorendahl)
 - process (Knudsen)

Intellectuals (Östberg)

Yiddish (Gaunt)

Joseph II (Gaunt)

Kant, Immanuel (Ruin)

Key words (Brylla)

Language relations
 - German - Swedish (Brylla)

Literatur (se fiction)

Marklund, Liza (Frisch)

Market (Borg)

Marx, Karl (Ruin)

Media (Hurd, Olsson)

Military refugees
 - German (Müssener)

Modernisation process
 - parties (Johansson)

Moral (Naeve-Bucher)

Movement of 68 (Östberg)

Music (Garberding)

National Socialism (Almgren, Brylla, Garberding, Kirsch)

NATO (Knudsen)

Neutrality
 - Swedish (Molin)

Northern Europe (Borg)

Palm, Eva Karin (Frisch)

Party network
 - Conservative (Johansson)

Pedagogics (Bron, Kirsch)
 - methodology (Bron)
 - comparative (Bron)

Philosophy (Ruin)

Political science (Johansson, Knudsen, Schartau)

Power
 - disparity (Knudsen)
 - policy (Lilja)

Preussen (Gaunt, Hurd)

Privatisation (Schartau)

Public health (Mäkinen)

Rearmament (Molin)

Reeducation (Müssener)

Relations
 - German - Swedish (Almgren, Brylla, Garberding, Johansson, Kirsch,
 Molin, Müssener, Ruin, Östberg)

Revolution (Olsson)

SAP, Swedish Social Democratic Party, (Molin, Östberg)
”Samarbetskommittén för Demokratiskt
Uppbyggnadsarbete” (Müssener)
Sexuality (Naeve-Bucher)
Social studies (Bron)
Social Democracy (Östberg)
Sociology (Mäkinen)
Spreading of ideas (Johansson)
Suicide (Mäkinen)
State - church (Stadin)
State establishment (Lilja)
Stereotype research (Kirsch)
Super power era
- Swedish (Geschwind, Lilja, Sandberg, Stadin)
Security policy (Knudsen, Lilja)

Text books (Kirsch)
Thorvall, Kerstin (Frisch)
Tolerance
- ethnic (Gaunt)
- religious (Gaunt)
Town (Geschwind, Sandberg)
Transformation
- welfare state (Schartau)
Third sector (Schartau)

Undén, Östen (Molin)
University (Geschwind)
Urbanisation (Lilja)

Welfare pluralism (Schartau)
Welfare society (Schartau)
Welfare state (Schartau)